

Ὁ κ. **Ἀλέξ. Καββαδίας**, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας, παρουσιάζων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. Ἄπαντα τὰ Ἔργα. Τόμος Α΄. Ἔκδοσις Ἀ. Μαρτίνου. Εἰσαγωγικὰ καὶ Σχόλια Γ. Κ. Πουρναροπούλου. Μετάφρασις Καίσαρος Ἐμμανουήλ*» βιβλίον, εἶπε τὰ κάτωθι :

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω τὸν πρῶτον τόμον τῆς ἐκδόσεως Ἀθανασίου Μαρτίνου τῶν Ἀπάντων τοῦ Ἴπποκράτους. Ἡ ἔκδοσις συνίσταται εἰς τὸ Ἀρχαῖον κείμενον καὶ Νεοελληνικὴν μετάφρασιν καὶ ἐπεμελήθη αὐτῆς ὁ Ὑφηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Πουρναρόπουλος, ὅστις, ἐκτὸς τῆς θεωρήσεως ὑπὸ ἱατρικὴν ἔποσιν τῆς ὥραίας μεταφράσεως τοῦ κ. Καίσαρος Ἐμμανουήλ, ἔγραψεν ἑκτενῆ εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Ἴπποκράτην (112 σελίδες), εἰσαγωγικὰ διὰ κάθε χωριστὸν ἔργον, κατάλογον χειρογράφων κωδίκων εὗρισκομένων εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς ὑψηλίου διὰ κάθε χωριστὸν ἔργον, πίνακα τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἴπποκράτους ἀπὸ τοῦ 1525 μέχρι σήμερον καί, τέλος, ἑκτενῆ καὶ ἐκλεκτὴν Ἴπποκρατικὴν Βιβλιογραφίαν, ἑλληνικὴν καὶ ξένην. Ἡ ἔκδοσις εἶναι πολυτελεστάτη, περιέχει πολλὰς εἰκόνας καὶ ἀποτελεῖ ἔξαιρετικὸν τεκμήριον ἑλληνικῆς ἐκδοτικῆς τέχνης.

Ὁ κ. Πουρναρόπουλος εἰς τὴν ἑκτενῆ του Εἰσαγωγὴν — ἡ ὁποία σὺν τοῖς ἄλλοις περιέχει τὸν πρόλογον τοῦ Κοραῆ εἰς τὴν ἔκδοσίν του τοῦ «*Περὶ Ἀέρων καὶ Ὑδάτων καὶ Τόπων*», τὸν ὁποῖον διαβάζομεν μετὰ συγκινήσεως — περιγράφει τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱατρικῆς ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον καὶ τοποθετεῖ τὸν Ἴπποκράτην εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὸ παρὸν.

Ὁ Ἴπποκράτης εἰς τὸ παρελθόν.— Ἡ προελληνικὴ ἱατρικὴ, ἡ Ἱατρικὴ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν λαῶν, δὲν ἦτο ἐπιστήμη. Ἦτο μία θεραπευτικὴ τέχνη, συνδυασμὸς μαγείας, δεισιδαιμονίας καὶ τυφλῆς ἐμπειρίας. Εἰς τοὺς Αἰγυπτιακοὺς παπύρους εὗρίσκομεν θετικὰ ἐμπειρικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ ἡ ἀνάμειξις μαγείας καὶ ἡ ἔλλειψις συστηματοποιήσεως δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νὰ μορφώσουν Ἐπιστήμην Ἱατρικὴν.

Ἡ Ἱατρικὴ, ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν σήμερον, ἡ Ἱατρικὴ Ἐπιστήμη, ὡς γράφει ὁ ἐπιφανὴς ἱστορικὸς Charles Daremberg, εἶναι καθαρὸν δημιούργημα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἐπίσης, ἕτερος ἐπιφανὴς ἱστορικὸς, ὁ Charles Singer, γράφει εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἔκδοσιν «*Ἡ Κληρονομία τῆς Ἑλλάδος*» : «*Ἀπὸ ὅσα ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἴσως τὸ μεγαλύτερον κληροδότημα εἶναι ἡ Ἱατρικὴ. Πράγματι, οἱ Ἕλληνες ἐδημιούργησαν τὴν Ἐπιστήμην χάρις εἰς τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν τῆς Κριτικῆς. Αὐτὴ ἡ Κριτικὴ — τὸ Ἑλληνικὸν θαῦμα — ἀνεπτύχθη ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς, τὸν Ἐκαταῖον, τὸν Ἡρό-*

δοτον, ἀπὸ τοὺς Ἑλεάτας, διὰ τῆς διαλεκτικῆς των, ἀλλὰ ὁ Ἴπποκράτης σημειώνει μέγαν σταθμὸν, διότι εἰσήγαγε τὴν πρώτην μέθοδον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἀκριβῆ κλινικὴν παρατήρησιν πού θέτει στερεὰν βάσιν διὰ τὴν Κριτικὴν καὶ μᾶς ἐμποδίζει νὰ περιπλανώμεθα εἰς ἀορίστους θεωρίας καὶ φαντασιοπληξίας».

Ἐπισημασθέντος ὅτι ἡ ἐπισημοποιήσις τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου, ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς λεγομένης Ἐπιστημονικῆς μεθόδου, κυρίως ἐργαστηριακῆς. Αὕτη ἡ μέθοδος, ἡ ὁποία σήμερον ἐξελίσσειται πρὸς τὴν τεχνολογίαν, συνέτεινεν εἰς μεγίστην πρόοδον τῆς Ἰατρικῆς, ἀλλὰ, παρ' ὅλας τὰς σπουδαίας ἀνακαλύψεις, ὅπως παρετήρησαν διαπρεπεῖς Κλινικοὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἐσκόνησεν ἀκόπως ὡς πρὸς τὴν θεραπευτικὴν. Ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς ἀνεπαρκείας ἦτο ὅτι ἡ λεγομένη ἐπιστημονικὴ μέθοδος ἦτο Ἄναλυτικὴ καὶ ἡ Ἰατρικὴ ἀπαιτεῖ σύνθεσιν. Ὁ ἄρρωστος ἐθεωρεῖτο ὡς ἐν σύμπλεγμα ὀργάνων ἢ ὡς μία ἀποικία κυττάρων (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βίρχοφ) καὶ ἐλησμονεῖτο ὅτι ὅπισθεν καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ τοῦ συμπλέγματος ὀργάνων καὶ τῆς ἀποικίας κυττάρων ὑπῆρχε μία προσωπικότης, εἷς ἄνθρωπος ἰδιαιτέρας σωματοψυχικῆς ἰδιοσυστάσις, ζῶν εἰς ἐν εἰδικὸν περιβάλλον φυσικόν, κοινωνικόν, ἱστορικὸν καὶ ἀντιδρῶν εἰς παθολογικὰ αἴτια ὡς ἐν σύνολον καὶ συγχρόνως σωματικῶς καὶ ψυχικῶς. Ἐλησμονοῦντο αἱ Ἰπποκρατικαὶ ἀρχαί.

Αὐτὴν τὴν ἔλλειψιν ἐζήτησαν νὰ διορθώσουν Κλινικοὶ δρᾶσαντες μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον καὶ ὁ μόνος ὁδηγός, παρ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν μεταφράσεων, ἦτο ὁ Ἴπποκράτης καὶ βαθμηδὸν ἀνεπτύχθη μία ὀλιστικὴ Κλινικὴ μέθοδος, ὁ Νεοϊπποκρατισμός, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν Ἰπποκρατικῶν Ἀρχῶν μετὰ τῶν δεδομένων τῆς Ἄναλυτικῆς Ἐπιστημονικῆς μεθόδου. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀναλυτικὴ μέθοδος μᾶς δίδει εἰς πολλὰ τὴν στερεὰν βάσιν Διαγνώσεως καὶ Θεραπείας, ἀλλὰ μόνον ἐὰν θεωρηθοῦν εἰς τὸ πλαίσιον τῶν Ἰπποκρατικῶν ἀρχῶν, τῆς προτεραιότητος τῆς Κλινικῆς ἐξετάσεως, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν καὶ τὴν Κλινικὴν Διαισθησιν μᾶς δίδει τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὅλου. Ὁ Νεοϊπποκρατισμός, ὅπως ἐτόνισα κατὰ τὴν πρώτην μου ὁμιλίαν εἰς τὸ Λονδίνον, τὸ 1927, καὶ ὅπως ἐπανέλαβον εἰς τὴν ὁμιλίαν μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, τὸ 1928, ὅταν ἰδρῦσαμεν τὴν Διεθνῆ Ἐταιρείαν Νεοϊπποκρατικῆς Ἰατρικῆς, δὲν ἐγκαταλείπει τὴν Ἄναλυτικὴν Ἐπιστημονικὴν Ἰατρικὴν καὶ τὴν Τεχνολογίαν, τοῦναντίον τὴν καλλιεργεῖ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας, ἀλλὰ μᾶς δίδει τὴν μέθοδον νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν καλύτερον.

Μὲ τὴν Νεοϊπποκρατικὴν ἀναμόρφωσιν τῆς Ἰατρικῆς, ὁ Ἴπποκράτης εἶναι

πλέον ἢ ποτὲ τοῦ παρόντος. Ὅπως ἡ σύγχρονος φιλοσοφία εἶναι, ὡς γράφει ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος Whitehead, σχόλια εἰς τὸν Πλάτωνα, οὕτω καὶ ἡ σύγχρονος Ἱατρικὴ εἶναι ἐξέλιξις τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἱπποκράτους. Πρέπει νὰ μελετήσωμεν τὸν Ἱπποκράτην, ἀλλὰ πῶς; οἱ ἱατροὶ δὲν γνωρίζουν ἐπαρκῶς ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ μεταφράσεις εἰς ζῶσαν γλῶσσαν μετὰ τοῦ ἀρχαίου κειμένου καὶ σχολίων ὑπάρχουν μόνον διὰ ὀλίγα βιβλία τῆς Ἱπποκρατικῆς συλλογῆς, ὅπως π.χ. αἱ ἑλληνικαὶ ἐκδόσεις τοῦ κ. Πουρναροπούλου διὰ τὰ Γενικὰ βιβλία, τοῦ Καθηγητοῦ Χάρη Τοῦλ διὰ τὰ χειρουργικὰ καὶ τοῦ κ. Μητροπούλου διὰ χωριστὰ βιβλία. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὸν Ἱπποκράτην, ἔχομεν ἀνάγκην ὀλοκλήρου τῆς συλλογῆς, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν θεωρουμένων ὡς μὴ γνησίων βιβλίων.

Μετάφρασις, ὅμως, ὀλοκλήρου τῆς Συλλογῆς μία μόνον ὑπάρχει, ἡ τοῦ Ἱατροῦ Littré, δεκάτομος. Ἀρχαῖον κείμενον, μετάφρασις, εἰσαγωγικὰ καὶ ἱατρικὰ καὶ φιλολογικὰ σχόλια. Μνημειῶδες ἔργον, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶναι πεπαιωμένον (ἔξεδόθη μετὰ τοῦ 1829 καὶ 1831), δυσεύρετον καὶ τὰ ἐπιζήσαντα ἀντίτυπα εἶναι δυσανάγνωστα. Πάντως, ὅμως, μένει ὡς βᾶσις τῆς Ἱπποκρατικῆς Φιλολογίας.

Εἶναι εὐχάριστον νὰ ἀναλογιζώμεθα ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ προνόμιον μιᾶς δευτέρας τοιαύτης ὀλικῆς ἐκδόσεως, αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω, εἶναι τὸ ἑλληνικὸν Littré, ἔργον ἐθνικόν, ἔργον ἀγάπης, ἔργον ἐκδοτικῆς τόλμης καὶ ἄξιον πάσης ἠθικῆς ὑποστηρίξεως.

Οἱ Ἕλληνες Ἱατροὶ, ἀναγινώσκοντες τὸν Ἱπποκράτην, δὲν θὰ μάθουν φυσιοπαθολογίαν ἢ Παθολογικὴν χημείον, ἀλλὰ θὰ μάθουν πῶς νὰ παρατηροῦν, πῶς νὰ σκέπτονται καὶ πῶς νὰ φέρωνται.

Πράγματι, ὁ Ἱπποκράτης δὲν ἔθεσε μόνον τὰς ἐπιστημονικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς Ἠθικὰς ἀρχάς, καὶ χάρις εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ὅτι ἡ Ἱατρικὴ εἶναι ἡ πρώτη ἐπιστήμη, ἡ ὁποία διεκέρυξε τὰς ἠθικὰς τῆς ἀρχάς. Εὐρίσκονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἱπποκρατικῆς Συλλογῆς καὶ συνοψίζονται εἰς τὸν «Ὄρκον τοῦ Ἱπποκράτους», ἀριστούργημα ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ μεγαλείου, τὸν ὁποῖον, ἐὰν θέλωμεν νὰ τηρήσωμεν τὴν παράδοσιν τοῦ Ἱπποκράτους, πρέπει νὰ ὀρκίζονταί ὅλοι οἱ ἱατροὶ εἰς ἐορτάσιμον τελετὴν καὶ ὄχι, ὅπως δυστυχῶς εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ἱπποκράτους, μόνον οἱ διδάκτορες, ἐνῶ οἱ πτυχιοῦχοι ἀρκοῦνται εἰς μίαν ξηρὰν καθομολόγησιν.

Ἡ παρούσα ἐκδοσις μᾶς ὑποδεικνύει ὅτι εἶναι καθήκον μας νὰ τηρήσωμεν εἰς ὅλα τὴν παράδοσιν τοῦ Ἱπποκράτους, ὅχι δι' ἐπιπολαίων φράσεων, ἀλλὰ διὰ σοβαρᾶς μελέτης τῆς σκέψεως καὶ τῆς δράσεώς του.